

Redaktionelt

Imperialisme kan defineres som en stat eller et imperiums udøvelse af politisk styring over en anden stat eller et andet imperium (Muldoon 2005: 651). Det er en meget bred definition på et fænomen som historikere i de seneste årtier oven i købet har eftersporet i stadig flere geografiske kontekster. Som imperiehistorikeren John Darwin formulerer det i dette nummer af *SLAGMARK* er ”det fristende at sige at verdenshistorien er en imperiehistorie” (Darwin 2008: 16). Fra at være en betegnelse for et vesteuropæisk fænomen – især forbundet med Rom og de koloniale imperier, der voksede frem i moderne tid – der må imperialisme fra en verdenshistorisk betragtning ses som et globalt faktum.

Det er ikke kun i geografisk henseende, at imperialismebegrebet har været genstand for anvendelsesmæssig udvidelse. De seneste par årtier har begrebet og fænomenet også stået centralt i en række litterære, filosofiske og politiske teoridannelser. Postkolonial teori var især op gennem 1990’erne en effektiv katalysator for en række intellektuelle strømninger, der fandt saft og kraft i imperiehistorien, og selvom tiltrækningskraften ved de postkoloniale perspektivers særlige genre og jargon nok er aftagende, så fortsætter diskussionerne af imperialismens væsen og arv. På nye betingelser, men med uformindsket kraft. Det er der mange grunde til. Blandt de vigtigste er utvivlsomt de geopolitiske ændringer, der for alvor manifesterer og synliggør sig i disse år: tilspidsningen af modsætningsforholdene mellem ’Vesten’ og Mellemøsten siden årtusindeskiftet og – måske endnu mere afgørende – de folkerige asiatiske nationers eksplosive økonomiske vækst og voksende politiske styrke, der finder sted samtidigt med en stigende politisk bevidsthed om ressourcernes knaphed og om klodens økologiske begrænsninger. Historien er på ingen måde afsluttet. De militære, økonomiske og ideologiske kampe fortsætter. Meget er i spil, og udfaldet synes uafklaret. *SLAGMARK* holder sig vanen tro på videnskabens intellektuelle kampplads, men det er ikke mindst på denne realpolitiske bag-

grund, at imperialismediskussionerne – de historiske såvel som de aktuelle – har meget at tilbyde. Bidragene i dette temanummer inviterer indenfor til en række af disse diskussioner.

Temaet indledes med John Darwins artikel 'Tamerlanes skygge'. Teksten er både en introduktion til en række af imperialismehistoriens varmeste diskussioner såvel som et væsentligt originalt bidrag til disse diskussioner fra en af verdens førende forskere inden for feltet. Darwin samler op på de indsigter, der kan vindes gennem et studie af imperiedannelser, som de har udfoldet sig i Eurasien i de seneste sekshundrede år. Han fokuserer særligt på betydningen af den vedholdende modstand, som imperiale ambitioner til alle tider er blevet mødt med, og han argumenterer for, at denne modstand på afgørende vis har formet og til stadighed former dagens politiske verden. En afgørende pointe er, at Vestens geopolitiske dominans aldrig var forudbestemt, forudsigtelig eller på noget tidspunkt fuldstændig. Fra dette udgangspunkt sætter Darwin den igangværende asiatiske økonomiske vækst og øgede geopolitiske indflydelse i et afklarende historisk perspektiv. Darwins tekst udkom i 2007, som det afsluttende kapitel i hans værk *After Tamerlane. The Global History of Empire since 1405*. Bogen beskriver og analyserer mønstrene i imperiedannelser over hele den eurasiske landmasse siden Tamerlane – den sidste af de store nomadiske erobrere, der døde i 1405 i et fejlslagent forsøg på at nå Kinas porte – og følger sporet frem til det 21. århundrede. Internationalt høstede dette store værk en imponerende buket anmelderroser, mens udgivelsen i Danmark er gået stort set ubemærket hen. Dette råder SLAGMARK bod på ved at udgive dette uddrag, der med Darwins samtykke og assistance er justeret, så teksten kan stå på egne ben og samtidigt inspirere til videre læsning.

I temaets næste artikel 'Kontrol og Kooperation: Imperialisme i det præcolumbianske Amerika' eftersporer og analyserer Mettelise Fritz Hansen og Jesper Nielsen imperiedannelser i tre af de civilisationer, der udvikledes i Andesområdet og i Mesoamerika. På baggrund af arkæologiske og skriftlige vidnesbyrd viser forfatterne, hvorledes stærke samfund – Inkaerne i syd (ca. 1400-1532) og mod nord Teotihuacan-imperiet (ca. 300-500) og Aztekerne (ca. 1400-1521) – udviklede komplekse strategier for udøvelse af imperial styring af andre samfund over enorme afstande. Artiklen introducerer samtidigt idéen om det præcolumbianske Amerika, som et kulturelt laboratorium: De præcolumbianske imperier udviklede sig selvstændigt og uden påvirkning fra den 'gamle' verden, og de giver os derfor en enestående mulighed for at sammenligne udviklingsforløb i komplekse samfund, der er blevet opbygget uafhængigt af hinanden. Artiklen demonstrerer hvorledes man herigennem kan styrke og perspektivere generelle teoretiske og metodiske overvejelser om imperiet som kultur- og samfundsform – overvejelser der ellers traditionelt

har været funderet ensidigt i de vesteuropæiske imperier.

Temanummerets efterfølgende bidrag diskuterer også politisk kontrol og Kooperation inden for en imperial ramme. SLAGMARK bringer her John Stuart Mills tekst 'Om en fri stats regering af et afhængigt territorium'. Teksten er oversat af Mikkel Thorup fra Stuart Mills store opus *Considerations on Representative Government* fra 1861. Stuart Mill var en af sin tids mest prominente fortalere for det britiske imperium, og i teksten diskuterer han, hvorledes Storbritannien bedst kan regere sine oversøiske besiddelser. Teksten kan ses som et tidligt bidrag til de stadig verserende diskussioner af den politiske globaliserings konsekvenser. Tekstens mere specifikke ærinde og kontekst beskrives nærmere af Casper Andersen i en kort introduktion, der bringes sammen med oversættelsen.

Stuart Mills tekst blev til i lyset af de europæiske koloniale imperiers hastigt accelererende ekspansion. Temanummerets næste to bidrag diskuterer, hvorledes man i Europa har forsøgt at forholde sig til den arv, man stod tilbage med efter de formelle imperier var gået i opløsning hundrede år senere. I artiklen 'Koloni-imperiets efterliv. Træk af en fransk-fransk 'erindringskrig'' diskuterer Carsten Løfting det franske imperiums efterliv. Imperiet, der voksede sig til verdens næststørste under den 3. republik (1870-1914), har siden opløsningen i 1960'erne været genstand for ophedede debatter. Omdrejningspunktet har dels været Algier-krigens brutalitet, men Løfting demonstrerer, hvorledes diskussionen rækker dybt ind i Frankrigs nationale selvforståelser og sætter republikkens grundlæggende værdier til debat. Det skyldes ikke mindst, at kolonialismen i vid udstrækning blev legitimeret som en 'civilisatorisk mission' med henvisning til republikkens idealer, herunder udbredelsen af de universelle menneskerettigheder. I løbet af 1990'erne udviklede imperialismediskussionerne sig til en veritabel 'erindringskrig', der fortsætter med uformindsket styrke – både blandt intellektuelle, men også i forhold til bredere spørgsmål om skolernes historieundervisning og i analyserne af oprørene i de franske storbyers forstæder.

I artiklen 'Stedets identitet til genforhandling – London som postimperial metropol' analyserer Louise Fabian ligeledes forhandlingen af den koloniale fortid. Det sker her med udgangspunkt i den materielle kultur gennem et fokus på forvaltningen af London byrum efter afkoloniseringen. Artiklen introducerer til flere af de stedteorier, der i de sidste årtier har gjort sig gældende inden for en række human- og socialvidenskabelige discipliner. Disse teorier konstituerer et 'Spatial Turn', der understreger, at steder tilegnes, fortolkes og etableres gennem handlinger og medieringer på måder, der bringer forholdet mellem det globale og det lokale og mellem fortid og fremtid i spil. Fabian fremlæser herigennem et dynamisk stedbegreb, der efterfølgende anvendes i

udforskningen af Londons East End. Her udspilles en kamp mellem en række aktører og interessegrupper om retten til at udlægge og forvalte storbyens imperiale fortid, nutid og fremtid.

SLAGMARKS Intermezzo er denne gang helliget to samtaler, der kredser om religionens politiske konsekvenser og muligheder. Lars Christiansen har interviewet professor emeritus i egyptologi ved Heidelberg Universitet, Jan Assmann. Assmann har især stjålet overskrifter med det kontroversielle standpunkt, at monoteismens væsentligste bedrift har været at bringe religiøst had og intolerance ind i verden. Dette synspunkt uddyber Assmann i samtalen, der under overskriften 'Magten og frelsen' endvidere spørger ind til hans opfattelse af politisk teologi, Carl Schmitt og Thomas Hobbes. Intermezzoets anden del består af Jens Viggo Niensens dialog med Santiago Zabala om 'Den svage tænkning og religionens fremtid'. Baggrunden for samtalen er Zabalas bog *Religionens Fremtid*, der udkom på italiensk og engelsk i 2005 og på dansk i 2007. Bogen anmeldes i dette nummer af SLAGMARK. Zabala er forsker i filosofi ved det Pontifikale Lateran Universitet i Rom. Hans filosofiske standpunkt er inspireret af Gianni Vattimos idé om 'svag tænkning', der tager udgangspunkt i en svækkelse metafysikken i alle dens afskygninger, samt af Richard Rortys neopragsmatisme. Zabala giver en række bud på, hvilke retninger denne form for tænkning bevæger sig i for indeværende. Samtalen kredser om det religiøses samfundsmæssige rolle og kommer herunder ind på emner som pavevalg, Kierkegaard, krigshandlingerne i Mellemøsten og venstrefløjens fremtid, som disse emner tager sig ud fra den svage tæknings grundsynspunkt.

Efter intermezzoet følger sædvanen tro en fyldig anmeldelsektion. Tilbage er blot at ønske rigtig god læselyst.

Redaktionen

Litteratur

Muldoon, Andrew (2005). 'Imperialism' in Horowitz, Mary (ed.), *New Dictionary of the History of Ideas*, Vol. III, p. 651-57.